

PICTURA / BLAD

01/2024

Beste bezoekers, welkom in Pictura.

Uw gevoel opgesloten te zijn zal nooit helemaal verdwijnen, ook al zijn we al ruim 250 jaar onderweg richting de Lokale Leegte. Deze blijkt niet verder dan op een blikken afstand te verblijven.. Hadden we dat maar eerder geweten! Metalen krullen in bloemvorm gebogen geven een geborgenheid die ^{we} ~~men~~ niet eerder zo ^{hebben} ~~had~~ kunnen ervaren. Gebogenheid. Het roept iets op waarvan we alleen nog maar kunnen dromen (maakzin) iets maken met de handen. Metaal buigen met onze blote handen, en met behulp-achtige dingen zoals een tang, of een buigbank. Dunne draden lopen achterlangs bloemen van metaal, hun uiteindes eindigend in een rode kraal. Let op, een verlangen naar het eindigen in gekleurde kralen zou ons kunnen overvallen. De afstanden zijn allemaal afzonderlijk van elkaar, niet gelijk, maar wel in gelijkwaardige verhouding. Een gedachte bekruipt ons: zijn wij dat ook nog steeds, in verhouding? Hoe zijn onze huidige verhoudingen, hier, 250 jaar later? Onze lichamen raken elkaar allang niet meer zoals de draden in dit werk. Geen schaar die knipt en knipt, maar knopen in zachtgele cirkels (verbinden) zich in en door elkaar. Konden we allemaal maar weer metalen kringels zijn aan een beschilderde muur, verbonden op een achtergrond van pastel. Wellicht moet ^{en we} ~~men~~ eerst weer eens heel heet en roodgloeiend worden om uiteindelijk te kunnen buigen? Gebogen worden om geborgenheid te kunnen voelen. Kunnen we, net als in het werk, een rij vormen om samen tot een acolade te komen? Een warme waterval van stof met een gestikte neus en mond houden onze blik ^{onverhoeds} ~~plotseling~~ gevangen. Sprakeloos zijn we, onze monden al veel te lang onnodig. Enkel nog voor een gestikte taal zijn bollen wol van kracht, bergen opgewonden potentieel, achtergelaten op een vloer. De gestikte ogen lijken dicht, maar toch zien we door het gat de patronen op de muur. Hier, in Pictura zijn lijnen niet enkel pixels in een lege ruimte, maar entiteiten die aanzetten tot Tastzin. Verderop, naast de gestikte mond, aan de overkant van onze eigen veilige ruimte, hangt een vlag. Een lappige stop van fijn weefsel aan een stok. Een vlag is gemaakt om te wapperen, maar de stil hangende eenzaamheid van deze vlag lijkt weinig wind te hebben gevangen, en de machteloos van haar onvermogen een wapenstilstand af te dwingen, zal ons de rest van ons bezoek aan de geschiedenis achtervolgen.

We wensen u een goede voortzetting van uw reis.

PICTURA 250 JAAR!

Drie-, nee: tweehondervijftigwerf hoera!

Met het feestelijke jubileumjaar in volle gang en een gloednieuw bestuur is er veel om blij mee te zijn en naar uit te kijken: collega instellingen in Dordrecht besteden volop aandacht aan onze verjaardag en zelf hebben we bijzondere tentoonstellingen en projecten in het vooruitzicht. Maar de afgelopen 250 jaar bieden geen garantie voor een zonnige toekomst: het politieke klimaat is weinig kunstlievend en zelfs een positieve regeling als de fair practice code kan voor instellingen als de onze tamelijk ongunstig uitpakken. Plekken zoals Pictura, vrijplaatsen waar veel – zoniet alles – kan, zijn zeldzaam. Iets om te koesteren dus! Middels je lidmaatschap zorg je er mede voor dat we kunnen blijven bestaan: **driewerf hoera voor jou!**

ESCALEREN 03.01 - 21.01 2024

31 KUNSTENAARS
WERKEN ELK 2,5 DAG
IN SITU IN PICTURA

EXPERIMENTELE PROJECTWEEKEN XL

Spannend wilden we dit jaar beginnen; experimenteel, open, dynamisch en onvoorspelbaar. Drie weken in januari waren nog niet ingevuld én er was iets groots te vieren, een jubileum: 250 jaar Pictura! Marie Claire Gellings, Katrijn Verstegen, Esther van Zoelen en Geerten Ten Bosch besloten: 'We gooien de deuren wijd open en nodigen minstens 25 kunstenaars uit om een paar dagen in Pictura te komen werken. Met frisse, open blik, om eer te betonen aan het gebouw dat al ruim 100 jaar zo ruimhartig dienstdoet, aan de rijke geschiedenis van het Teekengenootschap'.

We deden een oproep via 'open call' (onder leden en niet-leden) en kregen enorm veel reacties. Een beetje tot onze schrik, want wat zegt dat over deze tijd, het huidige kunstklimaat, hoe groot is dan de nood onder kunstenaars om te kunnen exposeren? Ook opvallend dat veel kunstenaars zich niet bij één medium houden, onderdeel van de praktijk kan evenzo goed performance, video, tekst zijn.

Escaleren! Een woord dat bijna dagelijks op het nieuws is in negatieve zin: 'erger worden, ernstiger, uit de hand lopen', hoe dat wereldwijd dreigt te gebeuren en gebeurt. Beangstigend, bedreigend en soms ook machteloos of moedeloos stemmend, wilden wij laten zien dat je ook positief kunt escaleren, als je de betekenis van 'stapsgewijs toemenemen in intensiteit' / 'geleidelijk uitbreiden' interpreteert als opbouwend en creatief.

In Pictura liep het niet uit de hand, integendeel, met knetterende energie werden langzaam maar zeker zalen en kelders gevuld, explosief aan ideeën en uitgangspunten.

^ Flore Muuse & Minas Vakaloudis / Am i making sense? Removing meaning

03.01- 05.01.2024

Helmut & Abe Smits | Joep Brouwer | Marijke Breuers | Mel Chan | Robin Becker

Marijke Breuer sierde de schouw met (kunstgeschiedenis)bloemen, inclusief dode insecten. Helmut Smits en zoon Abe (14) vonden een tafel uit: blad gedragen door 6 klapstoelen. Helmut zag in de vloer een liggende klaagmuur. Joep Brouwer mat alles op wat hij tegenkwam voor zijn architecten lineaal (1:4).

^ Marijke Breuers / Gefeliciteerd! / 2024
> Helmut Smits / Klaagvloer / 2024
Mel Chan / Teary VI / 2024

Klaagvloer

Klaagvloer is een participatief kunstwerk dat verlichting kan geven. Bezoekers worden uitgenodigd hun klachten op te schrijven en deze in stilte met de wereld te delen door ze in de kieren tussen de vloerplanken te stoppen.

Hoe doe je mee:

1. schrijf je klacht op een briefje
2. vouw het briefje en stop het vervolgens ergens in deze ruimte tussen de kieren van de vloerplanken

Mel Chan schilderde roze dat wat in werkelijkheid donkergrijs en grauwwit was (Caza, traangas, 2018) Robin Becker en 5 vrijwilligers mediteerden & noteerden met markers al zingend hun compositie.

^ links Joep Brouwer / 1:4 / 2024 / ^ rechts Mel Chan / Teary VI
^ Robin Becker m.m.v: Esther van Zoelen, Doni Dubbeldam, Jolande Vermeulen (03.01), Babs van Hugten en Sven Schrandt (04.01) / NOTATIONS 03-04.01.24 / 2024

08.01-10.01.2024

Aleida van Dijk | Lee Mc Donald | Lío Spinnewijn | Polina Shuvalova | Puck Kroon

- > Lee Mc Donald / still uit 'tests' / 2024
  - ~ Aleida van Dijk en Lee Mc Donald
  - ~ Lío Spinnewijn / Zijden Rood / 2024
  - ~ Polina Shuvalova / Cracks / 2024

Lee Mc Donald schuimde Pictura af op zoek naar bruikbare materialen, zette die in beweging en maakte daar een film van. Polina Shuvalova richtte haar blik op vlekken, scheurtjes en gaten, tekende die in boekjes.

Aleida van Dijk tekende met houtskool een boom uit de tuin van het Dordrecht Museum op de muur. Puck Kroon schreef als afwezige zieke escaleerder een brief aan het gebouw, aan Pictura.

Het leven geeft je wat je aan kunt. En blijkbaar behoorde daartoe op dit moment geen ontmoeting met jou. Desalniettemin kan ik al dagen niets anders dan aan je denken.

Ik ben benieuwd naar hoe je ruikt. Ik ben benieuwd of ik een geurspoor kan herkennen als ik je tegenover me zie, walmen oud zweet vermengd met gedroogde abrikozijnen. Of een vleugje nootmuskaat. Nootmuskaat, en overigens ook veel andere overzeese specerijen, zitten vaak in eau de cologne en parfum. Ik vraag me af hoe ik jou zou noemen als ik je geur in een flesje kon bewaren en iedere ochtend van de rand van de wastafel zou kunnen pakken om een paar vleugjes in de lucht te vernevelen.

Ik ben benieuwd of het kraakt als ik voorzichtig, blootsvoets, op je wervelkolom ga staan. Niet pardoes, nee, balancerend, zodat ik met de koud geworden topjes van mijn tenen je ribben kan tellen.

Ik ben benieuwd of je je naam waar kunt maken. Je klinkt als een Griekse godin, de godin van het schilderij. De godin die afbeeldingen uit het leven vastlegt, de godin die veresuwigt wat het oog registreert maar niet tot in het oneindige kan bewaren. De godin die pleit voor het eeuwige leven.

Ik ben benieuwd naar de ruwheid van je huid. Zou je het toelaten als ik mijn vingertoppen over je littekens en moedervlekken laat dwalen?

^ Joep Brouwer / 1:4 & Aleida van Dijk / Binnenshuis een boom / 2024

^ Puck Kroon / een brief aan / 2024

10.01-12.01.2024

Ingrid Adriaans | Karina Puuffin | Lau Man-Pan | Lotte Werkema | Yawen Fu

Ingrid Adriaans, droevig gestermd, hing een witte beschermengel aan het plafond. Lotte Werkema zag zichzelf van Pictura trappen vallen en verfilmde dit schrikbeeld. Karina Puuffin had het lef één lange zwarte lijn te trekken om alle werken te verbinden. Karina's lijn moest na afloop 3 x wit overschilderd worden.

^ Ingrid Adriaans / Beschermengel / 2024
Marijke Breuers / Gefeliciteerd!
^ Lotte Werkema / Vallen / 2024

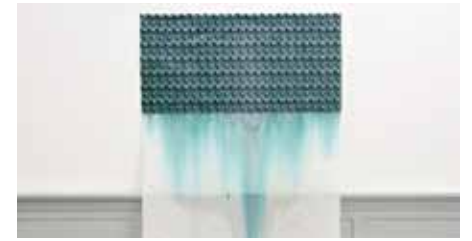

^ Karina Puuffin / _____ / 2024

^ Lau Man-Pan / Faraway, So close / 2024

Lau Man-Pan's beïnvloedde het daglicht met zijn blauw geverfde papieren bij de dakramen. Yawen Fu's bedropen lichtblauwe vlag en installatie, getuigde eenzaam en stil van teveel leed (Gaza 2023)

^ Yawen Fu / Sorrow has no country / 2024
Karina Puuffin / _____

15.01-17.01.2024

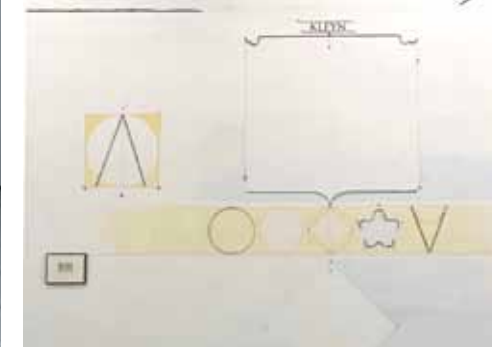
Annelies Toebes | Babette Kleijn | Merel Roijaards | Roos van Geffen | Sjors Smit

Babette Kleijn baseerde haar muurconstructie op een bekroonde tekening van naamgenoot P.R. Kleyn (oud Picturalid). Merel Roijaards voorzag Pictura van een vlaggend buitenkostuum in glanzend paars. Sjors Smit daalde af en archiveerde de kelder, installeerde er zijn 'mapping' setting.

< Annelies Toebes / 1&2, 0&3 / 2024
> Babette Kleijn / detail Eerbetoon P.R. Kleyn
> Karina Puuffin / _____
Yawen Fu / Sorrow has no country
Roos van Geffen ism Alexander Lichtveld /
Polluted Mother
> Merel Roijaards / Kostuum voor Voorstraat 190-192,
Dordrecht

Annelies Toebes bracht in aloude frescotechniek kleurvlakken aan. 1 & 2. 0 & 3. goud. Roos van Geffen schepte vervuilde aarde bij Chermours en kleide daar haar moeder mee

^ links Babette Kleijn / Eerbetoon P.R. Kleyn / 2024
^ rechts Mel Chan / Teary VI
Roos van Geffen / Polluted Mother
Karina Puuffin / _____
Yawen Fu / Sorrow has no country
^ Merel Roijaards / Kostuum voor Voorstraat 190-192,
Dordrecht / 2024
> Sjors Smit / This used to be a toilet / 2024

17.01-19.01.2024

Gwen Stok | Jolanda Linssen | Selma Hengeveld | Tina Urban | Trickster

Gwen Stok zag abstracte stempels in Joep Brouwers achtergelaten stukjes hout, ze maakte een publicatie voor de ware liefhebber, die in Pictura te koop is. Selma Hengeveld dook in de archieven en vond... mannen in 10 eerdere jubilea vieringen.

^ links: Gwen Stok / Binnenruimte met figuren / 2024
Karina Puuffin / _____

^ rechts: Joep Brouwer / 1:4
Lau Man-Pan / Faraway, So close

^ Trickster / Sporen / 2024 Selma Hengeveld / De feestviering zou bestaan uit het volgende / 2024
Jolanda Linssen / zonder titel / 2024
Roos van Geffen ism Alexander Lichtveld / Polluted Mother
Babette Kleijn / Eerbetoen P.R. Kleyn
Mel Chan / Teary VI

< Jolanda Linssen / zonder titel
Mel Chan / Teary VI
Karina Puuffin / _____
^ Roos van Geffen ism Alexander Lichtveld /
Polluted Mother
Trickster / Sporen
Tina Urban / Artist from Cologne / 2024

Tina Urban kwam uit Keulen, dronk bier en vouwde een hoed van krantenpapier 1, 2, 3, 4. Trickster, met zijn 3-en, banjerde rond, verkende, verdiepte en gaf zichtbaar commentaar

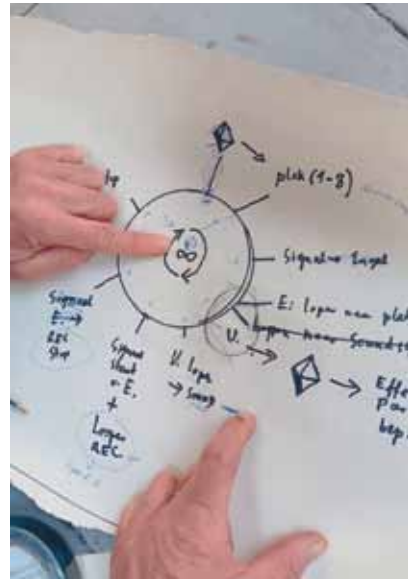

^ Tina Urban / Artist from Cologne
Ingrid Adriaans / Beschermengel
Lio Spinnewijn / Zijden Rood
< Trickster / Sporen

< Engel Pluck & Uli Kürner / algoritmische bewegingen
 Karina Puuffin / _____
 > Engel Pluck & Uli Kürner / algoritmische bewegingen

Voor hun 'Algoritmische Bewegingen', zetten Uli & Engel alle mogelijke data in, een abstracte geluidscapcompositie en zeer trage beweging. Lío Spinnewijn ontdekte de rolsteiger, oefende en hing op de fmissage live! 4 bolletjes rode zijden draad in hoeken, ze sprak daarbij een tekst. Flore en Minas bewegen, dansen, schreven en spraken tijdens hun uitvoering 'Am i making sense? Re-moving meaning'. Installatie/performance Her-stellen van Gretha & Kaltoum nodigde de bezoeker uit om samen met hen het veld van ongemak binnen te stappen.

^ Flore Muuse & Minas Vakaloudis / Am i making sense? Removing meaning
 Marijke Breuers / Gefeliciteerd!
 ^ Gretha Hengst & Kaltoum Boufangacha / Her-stellen
 > Gretha Hengst & Kaltoum Boufangacha / Her-stellen

^ Lío Spinnewijn / Zijden Rood
 Jolanda Linssen / zonder titel
 Mel Chan / Teary VI
 > Lío Spinnewijn / Zijden Rood
 Ingrid Adriaans / Beschermengel
 Marijke Breuers / Gefeliciteerd!

Het is ijsig koud, we zijn al dagen binnen. Of er nog bezoek gaat komen dat weten we niet. Het is ons dus gelukt om een beetje blauw uit een stuk stof te halen, . . . het is een vlag, denk ik, . . . zo heet zo'n ding geloof ik, we hebben het blauw eruit kunnen extraheren. Die vlag heeft zijn dienst bewezen, het heeft voldoende het blauw kunnen tentoonstellen. Nu is het tijd voor een ander object om het blauw te dragen. Zo doen we dat, zo zorgen we ervoor dat het laatste beetje blauw, het chemische stof, het kunstmatig geproduceerde Indigo kunnen hergebruiken. Was dat nu de officiële naam ervoor? Dat bleek ooit van een plant te komen is mij eens verteld. Er waren ooit planten die als grondstof voor deze pigmenten werden gebruikt, maar ik heb dit niet kunnen verifiëren, dit omdat door het buitensporig gebruik van A.I. destijds, onze heel informatienetwerk besmet is geraakt. Dus we hebben helaas niet kunnen achterhalen hoe het nu echt zit. Jullie weten wel wat ik bedoel als ik het over planten heb, toch?

Zoals je ziet is alles aan elkaar gelijmd.

Plafond – triangel – koepel - seizoenen.

Wat zijn seizoenen?

Intro voordeur – dalen de trappen af

We verwelkomen de gasten.

In het mono-bestaan zijn geen verhalen.

Terugkijkend naar de eeuwen voor ons hadden we alles, of eigenlijk die generaties van toen hadden alles. Echt aarde, modder, zand en klei, en daar groeide van alles in, daar leefde van alles in en op, het was divers. Kennen jullie dat woord, divers? Hier ligt een laatste test, het is een vorm, een vorm van een mens, zo denken we dat een mens er uit zag, thans dat hebben we proberen te reconstrueren.

TEGEN HET DAGLICHT KUN JE NIET OP

De expositiezalen van Pictura hebben nieuwe verlichting. Dat zal niet iedereen zijn opgevallen, maar dat was ook de bedoeling. Henk Dicke streefde naar een bescheiden verlichtingssysteem.

Spots, daar heeft Henk Dicke een gruwelijke hekel aan. Je komt ze nog veel te vaak tegen, vindt hij, in musea en galleries. 'Zo'n spot staat recht op het kunstwerk gericht. Dan zie je het juist minder goed. De spot is vaak te fel en licht slechts een deel van het werk uit. Of hij weerkaatst op het doek, nog erger.' Toen hem gevraagd werd de oude verlichting van Pictura te vervangen, wist hij één ding zeker: spots zouden het niet worden.

Daglicht

Het beste licht voor het exposeren van kunst is daglicht, weet Dicke. Meerdere zalen van Pictura zijn gezegend met lichtkoepels in het dak en vaak is het licht dat daardoor naar binnen valt voldoende. Op momenten dat het wat donkerder is, 's avonds of op zwaarbewolkte dagen, wil hij het daglicht zo dicht mogelijk benaderen.

Dat heeft hij bereikt door langgerekte, witgeschilderde bakken van vurenhout langs de wanden te bevestigen, vlak onder de plafonds. De ledbuizen in die bakken weerkaatsen tegen het plafond en de muur. Daardoor verspreiden ze een verstrooid licht. Dicke koos voor die ledbuizen zorgvuldig een kleur uit die op daglicht lijkt.

Hij maakte het nieuwe systeem simpel en bescheiden. De lichtbakken vallen nauwelijks op en van moderne technische snufjes wil hij niets weten. Geen draadloze bedieningen, geen dimmers, geen licht dat warmer of kouder gemaakt kan worden. 'Alleen de aan- en uitknoppen die er al zaten. Die volstaan.'

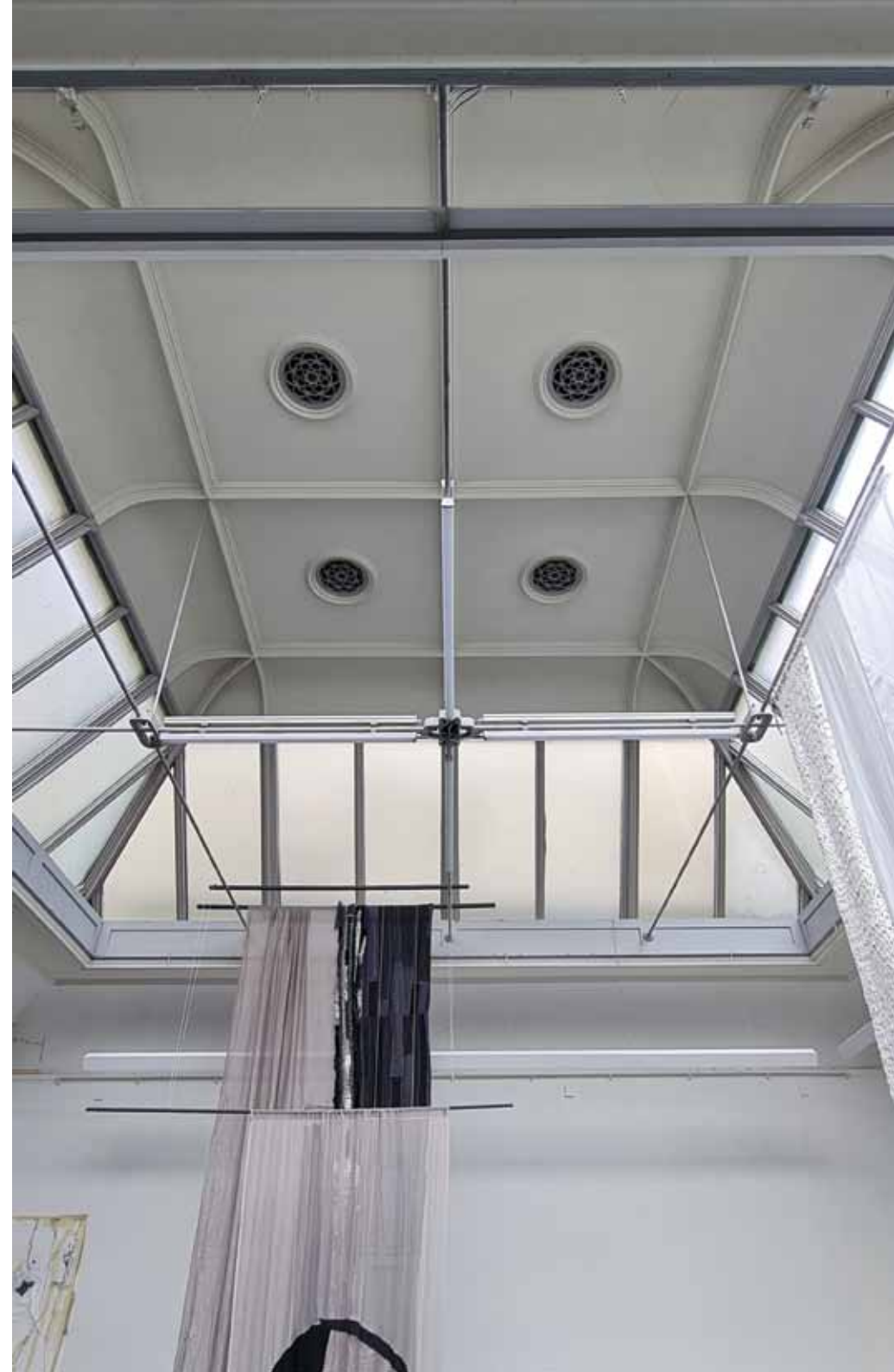
In de Grote Zaal was wel iets meer nodig dan alleen lichtbakken langs de muur. 'Daar zit weliswaar de lichtkoepel', legt Dicke uit, 'maar de zaal is zo groot dat er wat lichtondersteuning vanuit het midden nodig is. Daarom heb ik daar een kruis van ledbuizen aangebracht die zowel naar boven als naar beneden schijnen.'

Otto

Henk Dicke kwam als kleine jongen al in het gebouw van Pictura. Zijn vader Otto had hier tot aan diens dood in 1984 een atelier. Vele generaties verlichtingssystemen heeft hij daardoor zien langskomen. 'Er was een periode waarin doeken onder de plafonds waren bevestigd om het licht van de lampen erboven te verzachten.'

Zijn favoriete zaal is de Derde Zaal, helemaal achterin, die vernoemd is naar zijn vader. 'Deze ruimte vind ik perfect. Hij is niet te groot en niet te klein en de twee dakramen geven precies genoeg licht. De armaturen hier waren nog prima. Ik heb alleen de oude lampen vervangen door ledlampen.'

Pictura dankt Ton en Ada (†) Delemarre voor hun schenking waarmee de verlichting gerealiseerd kon worden.

Ton Kraayeveld

HUIS CLOS

Een salon in Second-Empirestijl, een bronzen beeld op de schoorsteenmantel. 'Zo, daar zijn we dan. We zijn er. Dus zo is het ... Zo is het. Het meubilair zal wel wennen op den duur denk ik. Dat hangt van de mensen af. Zijn alle kamers hetzelfde? Wat denkt u wel ...'

Dit is de beschrijving van de theatersetting en het begin van de conversatie in Jean Paul Sartres beroemde theaterstuk 'Huis Clos', in het Nederlands 'Met Gesloten Deuren'. In dit stuk bevinden een man en twee vrouwen zich na hun dood samen in een afgesloten ruimte. Ontsnappen aan de situatie is onmogelijk, dus treden ze eindeloos met elkaar in emotionele discussie. Aan dit stuk ontleende ik titel en concept voor de tentoonstelling 'Huis Clos' in Pictura.

Mijn opzet was daarbij niet om een tentoonstelling te maken als illustratie van het stuk van Sartre. De titel moet worden beschouwd als metafoor en aanzet om na te denken over het thema van afgesloten ruimte binnen de kunst. Het thema biedt kunstenaars mogelijkheden tot uitdrukking van gevoel van opgeslotenheid, vrijwillig isolement, of een ideale afgezonderde plek, geschikt voor observatie van of commentaar op de wereld buiten, of dat alles door elkaar. Al deze opvattingen kwamen in de tentoonstelling aan de orde. Niet voor niets koos ik voor deze thematiek; ook in mijn eigen werk is dat ruimschoots terug te vinden. Zeven kunstenaars nodigde ik uit voor deelname aan Huis Clos.

In de Grote Zaal van Pictura is de kast een bijzondere plek. Bij deze tentoonstelling staat in die kast een beeldscherm waarop een animatie van een zwevend gebouw te zien is. Wie inzoomt vliegt als virtueel personage door dat gebouw en beweegt zich dwars door vloeren, zweeft over trappen tot op zolders en vlieringen, dan terug tot in krochten en kelders. Wie langer kijkt herkent de plek. 'Pictura 3D Scan' is een werk van Dirk Paesmans die speciaal voor deze tentoonstelling met een 3D camera Pictura van onder tot boven doorkruiste en vastlegde.

De foyer werd voor Huis Clos getransformeerd tot slaapkamer van een jonge vrouw. Zij ligt in slaap op meer plekken op de muur. Bijna horen we haar rustige ademhaling. 'Moe' heet de intieme foto-installatie van Aalt van de Glind. De vrouw lijdt aan CVS, chronisch vermoeidheidssyndroom, waardoor ze vaak in slaap valt. Ademhaling is er

< Moe / Aalt van de Glind
Salmon Pink / Ilja den Hollander

<< verlichting Henk Dicke met detail van 'Het huis van mijn herinneringen' / Marie Claire Gellings

niet, wel het monotone gezoem van een vijftal overheadprojectoren waarmee haar beeltenis op de wanden wordt geprojecteerd.

In de schilderijen en objecten van Alexa Meyerman gaat het om architectonische constructies. Maar misschien is deconstructie eerder op zijn plek voor haar fragiele schilderijen en bouwsels die associaties oproepen met hekwerken of getraliede vensters. Een groot zwart, bijna vierkant, versneden schilderij doet mij onwillekeurig denken aan Malevich' beroemde zwarte vierkant.

Een smal, steil trapje in de Grote Zaal leidt naar het werk van Ilja den Hollander in de kelders van Pictura. De atmosfeer in de donkere ruimtes onder de gewelfde plafonds is van zichzelf al claustrofobisch. Dat gevoel wordt versterkt in drie video-werken die hier te zien zijn. In één daarvan, 'Salmon Pink', beweegt een vrouw zich klem onder het plafond opgesloten in een veel te kleine ruimte die zich naadloos verbindt met de kelder waarin het werk te zien is.

'Paradise' is de raadselachtige titel van de serie geschilderde portretten van Roderick Laperdrix. Weinig paradijselijks is er in de verwrongen tronies van de afgebeelde personen. De kunstenaar ontleent zijn portretten aan arrestatiefoto's gevonden op internet. De vier arrestanten blijken allen op het moment van hun arrestatie een Hawaiï shirt te dragen. Het contrast tussen de feestelijke blouse en de ontredderde blik is fascinerend.

In het grote, geschilderde tweeluik 'Ooghoogte' van Hamid el Kanbouhi zien we twee paren van man en vrouw elkaar passeren. Ontmoeting of contact vindt niet plaats. Uit het verschil in kleding, houding en manier van bewegen wordt zichtbaar hoe verschillend zij in het leven staan. In zijn werk combineert Hamid motieven uit het dagelijks leven met herinneringen, waarbij zijn Marokkaanse achtergrond een grote rol speelt.

'A wife beat her husband badly' ... 'searching for my lover' ... 'I will fly to you like an eagle'. Zinnen uit de liederen die dorpsbewoners in Oekraïne zingen langs de kant van de weg of aan de intimiteit van keukentafels in de film 'Bajka' van de Slovaakse Lucia Nimcová. Sinds 2016 registreerde zij in een afgelegen gebied in Oekraïne traditionele liederen waarin het leven bezongen wordt met teksten die op tragische, brutale of komische wijze thema's als liefde en haat, seks, jaloezie, huiselijk geweld, moord en conflict bezingen.

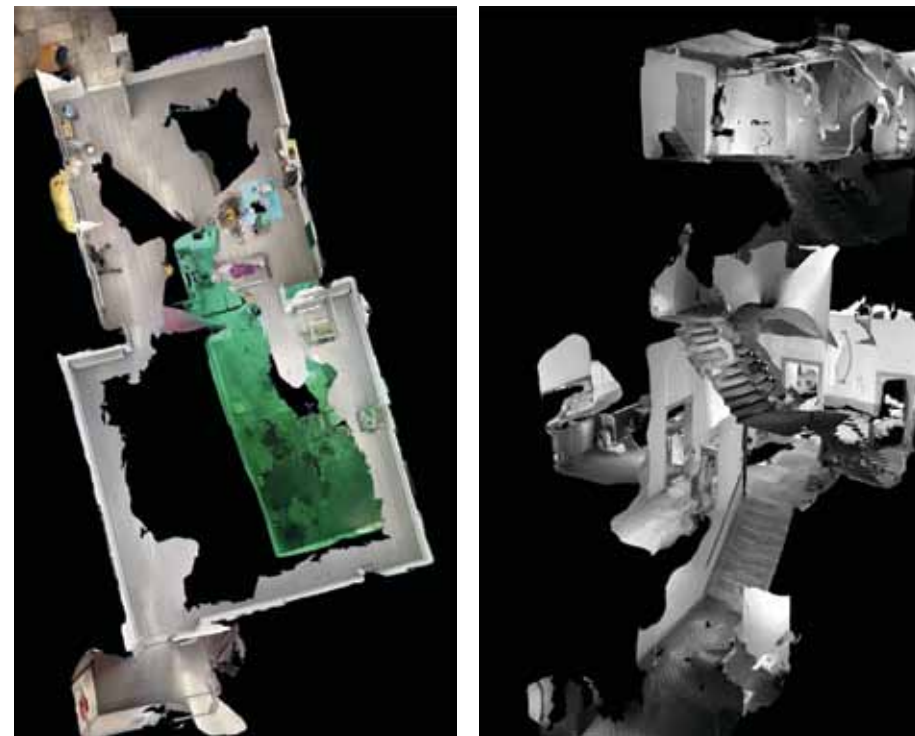
Het Picturagebouw met haar verduisterde foyer, geopende wandkast en de afdaling tot in donkere kelders vormde een passende toevoeging aan Huis Clos en werd zo ongemerkt onderdeel van de thematiek. Zelf gezocht isolement was er in de installatie van Aalt van de Glind. Isolatie grenzend aan claustrofobie in de video's van Ilja den Hollander. Pictura zelf zweefde schijnbaar afgesloten van de buitenwereld door een leeg universum in de 3D scan die Dirk Paesmans maakte. Beschouwend en meer formeel waren de schilderijen en objecten van Alexa Meyerman. In het werk van zowel Hamid el Kanbouhi

^ Ooghoogte 1 & 2 / Hamid el Kanbouhi
Paradise (serie 2018-2020) / Roderick Laperdrix

als bij Roderick Laperdrix kwam de vraag aan de orde naar het contact met de vreemde onbekende. Verbindingen of juist contrasten waren te vinden tussen werken onderling. En niet onvermeld moet blijven dat er voortdurend in de tentoonstelling werd gelachen en gezongen door de Oekraïners in een afgelegen regio van Oekraïne in de ontroerende film van Lucia Nimcová.

Het slotwoord is alsnog voor Jean Paul Sartre, die zelf dacht met 'Huis Clos' een komisch stuk te hebben geschreven. Hij geloofde dat we ondanks alles vrij zijn om uit te breken. En dat degenen die de kring niet doorbreken uit vrije verkiezing blijven waar ze zijn. Huis Clos was te zien van 3 februari t/m 10 maart 2024.

^ stills uit 3D scan Pictura / Dirk Paesmans

^ Bajka / Tall Tale / video / 2016 / Lucia Nimcová
architectonische constructies 'zonder titel' / Alexa Meyerman

PICTURA IN HET DORDRECHTS MUSEUM

Met de tentoonstelling 'Gebroeders Van Strij – Van Schets tot schilderij' belicht het Dordrechts Museum de lange en rijke geschiedenis van Teekengenootschap Pictura. Nog tot en met 1 september is te zien hoe Abraham en Jacob van Strij een bepalende rol speelden bij de oprichting en organisatie van het jubilerende genootschap. Zij zorgden voor een opleving van de kunsten in Dordrecht rond 1800 en leren ons nu nog steeds om beter te kijken naar kunst. Ook latere Picturianen komen aan bod.

Modeltekeningen

Het 250-jarig bestaan van Pictura was een prachtige aanleiding om een selectie te maken van bijzondere en toepasselijke kunstwerken van leden van het genootschap. Geen sinecure, want vrijwel alle belangrijke kunstenaars uit de stad waren lid vanaf 1774. Het Dordrechts Museum beheert bovendien de kunstcollectie van Pictura. Dat maakt het helemaal een mer à boire. In de vaste collectie van het museum is daarvan vaak iets te zien, zoals etsen van Rembrandt, maar nu is een ruime selectie van tekeningen van Pictura tentoongesteld. Bijvoorbeeld de eerste studies naar levend model of 'Pictura standjes' van Abraham van Strij en zijn zwager Willem van der Koogh. Die tekeningen van twee van de oprichters van het genootschap zijn altijd gekoesterd. Bij ieder jubileum werden ze tevoorschijn gehaald voor kunstbeschouwingen of tentoonstellingen.

In 1799, bij het 25-jarig bestaan van Pictura, werden deze wat houterige modelstudies trots voorzien van een onderschrift: 'Dese Teekening is de Eerste geweest, die na 't Eerste levend Model bij het Genootschap Pictura geteekend is, in den Jaaren 1774. Waar voor geseten heeft Nikolaes van der Velden. Den tans nog zijnde Knegt, door A van Strij 1799.' Een fraaie vergelijking ontstaat met een krachtige krijttekening van Willy Sluiter. Hij koos in 1898 een model dat net zo makkelijk beschikbaar was als Nikolaes van der Velden: de conciërge Frans de Rek.

Kunstbeschouwingen

Pictura is opgericht ter bevordering van kunst in Dordrecht, waarbij het nuttige met het aangename kon worden verenigd. Genootschappen hadden dikwijls zowel een vormend en educatief karakter, als een gezelligheidsaspect. Tekenonderwijs was belangrijk en de positie van de kunstenaars werd verbeterd – samen sta je immers sterker –, maar Pictura was (en is) ook een plek om samen te komen en te genieten van (of verbazen over) kunst. De vroege leden gingen samen oefenen – in vriendschappelijke wedijver –, bekeken en bespraken elkaars tekeningen. Dat laatste ging langzaam over in kunstbeschouwingen waarbij leden met andere kunstenaars, kunsthandelaren en verzamelaars rond een tafel prenten en tekeningen bewonderden met een toelichting erbij. Zakelijk gezien was dat zeer gunstig, omdat men zo met potentiële kopers in contact kwam.

Kunstwerken van Abraham van Strij hebben opvallend vaak de schilderkunst zelf en het beschouwen van kunst tot onderwerp. Zo promoveerde hij het kunstonderwijs in zijn bekende 'Tekensles'. Op de tentoonstelling hangt een tekening van Abraham waarop hij zijn broer Jacob weergeeft achter de schildersezels naast een tekening van Philip Kouwen die Hans Petri werkend afbeeldt in zijn atelier in Pictura. Wederom een mooie verwantschap door de tijd heen.

Er zijn veel tekeningen te zien en de bezoeker wordt gestimuleerd om aandachtig te kijken. Dat kan zittend aan een tafel, waarbij de toeschouwer automatisch meer tijd neemt om de vaak gedetailleerde kunstwerken goed te bestuderen. Het kan daarnaast tijdens apart georganiseerde kunstbeschouwingen, waarmee de oude Picturatractie nieuw leven wordt ingeblazen. Bovendien is er een audiotour die aanzet tot geconcentreerd kijken en zijn er tal van vergelijkingen waarbij 'van schets tot schilderij' getoond wordt hoe een kunstwerk ontstaat. Door een getekende voorstudie naast het uiteindelijke schilderij met dezelfde voorstelling te hangen, gaat de beschouwer op zoek naar de verschillen. Jacob van Strij bracht vaak nog kleine veranderingen aan tijdens het schilderen (zie afbeeldingen op de volgnede pagina).

* Abraham van Strij (1753-1826) / Zittende man (eerste Pictura-model) / 1774 / pen & penseel in grijs

^ Willy Sluiter (1873-1949) / Frans de Rek, conciërge van Pictura / 1898 zwart, rood en wit krijt beide Dordrechts Museum (bruikleen Pictura)

^ links Abraham van Strij (1753-1826) / De tekenles / olieverf op paneel / Dordrechts Museum

^ midden AvS / Jacob van Strij achter zijn schildersezels / 1803 / aquarel, zwart krijt / Regionaal Archief Dordrecht

^ rechts Philip Kouwen (1922-2002) / Hans Petri, schilderend in Pictura / 1948 / houtskool / DM

^ links Jacob van Strij (1756-1815) / Rustend vee bij een herder en meid / pen in bruin, over potlood Dordrechts Museum (schenking Onno van Seggelen Fine Arts, 2020)

^ rechts Jacob van Strij / Rustend vee bij een herder en meid / olieverf op paneel / particuliere collectie

Hanneke Kijlstra

DE CIRKEL IS ROND

Ter ere van het 250-jarig bestaan heeft Pictura een jubileumpenning gekregen. En wel een hele mooie. Een zijde is geïnspireerd op een schilderij van een van haar oprichters, namelijk 'De tekenles' van Abraham van Strij. Een gestileerde vorm van die afbeelding siert de beeldzijde van de penning, de keerzijde is getooid met het vignet ontworpen ter gelegenheid van dit jubileum met de jaartallen van alle afgelopen jubilea, inclusief de stichtingsdatum van Pictura, 1774.

Robert Jan van 't Hoff (67), kunstenaar, sinds 1983 werkend lid van Pictura én nazaat van Abraham van Strij, is de ontwerper van de voorzijde met 'De Tekenles'.

Waarom een penning?

'Omdat het traditie is binnen het Teekengenootschap om bij grote jubileumjaren een herdenkingspenning te laten maken. Het oorspronkelijke idee was dat er een penning 2.0 zou komen, door middel van een prijsvraag die dus iets anders zou opleveren dan een traditionele penning. Maar toen die opdracht wegens omstandigheden werd teruggegeven, heb ik bij de laatste algemene ledenvergadering mijn hand opgestoken. Ik wilde er graag naar kijken.'

Van 't Hoff had begrepen dat er op 24 februari 2024 een tentoonstelling over de gebroeders Jacob en Abraham van Strij zou openen in het Dordrechts Museum, als ode aan de oprichters van het Teekengenootschap. 'Wonderlijk genoeg had ik al een ontwerp schetsje gemaakt van De tekenles van Abraham van Strij. Geweldig natuurlijk dat ik, als nazaat van deze schilder, – mijn moeder is de vijfde generatie in rechte lijn van Abram van Strij –, deze traditionele penning heb kunnen ontwerpen.'

'Maar toen moest hij nog wel gemaakt worden. Dus heb ik de schets met de tekst gestuurd naar het bedrijf Venrooy BV in Den Bosch. Modelleur-ontwerper Lei Lennaerts heeft hem uiteindelijk tot leven gebracht. Toch nog een proces van drie maanden, van ontwerp tot resultaat. Het is een gestileerde versie van 'De tekenles' in een soort reliëf van drie, misschien wel vier laagjes, met opgedikte en verdiepte letters. De titel: 'schoonheid als bron van inspiratie'. De andere zijde, we noemen dat een keerzijde', doceert Van 't Hoff, 'is ontworpen door Geerten Ten Bosch, met daarin alle jubilea jaartallen en het oprichtingsjaar 1774, met daarbij 'Teekengenootschap Pictura Dordrecht 1774 – 1 oktober 2024'. Er zijn vier ontwerpers mee bezig geweest; ikzelf, Geerten, Theun Okkerse voor de typografie en Lennaerts die er een penning van heeft gemaakt.'

Robert Jan is zeer tevreden met het resultaat. 'Ik vind het hartstikke leuk dat het is gelukt en vind dat hij er geweldig goed uitziet. Het is ook heel passend. En niet oubollig nee, want het is een abstrahering van een oud schilderij. Je moet gewoon heel goed kijken. We moeten sowieso beter kijken', stelt de nazaat van meester van Strij. 'Omdat de penning zo goed aansluit bij de Van Strij tentoonstelling in het Dordrechts Museum, is het wel een beetje jammer dat die gestopt zal zijn voor ons jubileum begint. Maar misschien kunnen we het nog een beetje rekken', knipoogt hij.

En de planning van de penning 2.0?

Pictura werkt momenteel aan een 'open call' voor kunstenaars om een eigentijdse versie van het fenomeen penning te bedenken. Eén dezer dagen kunt u die in uw mailbox verwachten.

presentatie schreef Marieke van Leeuwen – op verzoek van Robert Jan van 't Hoff – onderstaand gedicht. Zij droeg het voor tijdens de opening van 'De gebroeders van Strij, Van schets tot schilderij', nog tot 1 september te zien in het Dordrechts Museum.

ach, twee en een halve eeuw Pictura:
'dees oefenschool dier schoone kunst'

als door een Wonder vastgelegd
met tekenstift en olieverf houdt
Abraham, oprichter van dit genootschap
– met bleek, belipt en lang gelaat
ogen op scherp als zwarte knoppen naast
– zijn bijna-evenbeeld, broeder Jacob –
zijn pen vast, de pen die vraagt om actie
hij weet waar hij de mosterd haalt

zo hield Abraham – Gabriël Metsu
en Pieter De Hooch –, hoog in zijn vaandel
met zondoorstraalde binnenhuizen
Aelbert Cuyp inspireerde Jacob met

zijn licht, 'zijne zachte zomerluchten'
samen maakten zij behangsels
babbelstukken, supraportes
decoratief en salonfähig

het was de tijd van tekenen naar
pleisterbeelden
– met hoofden van negen of meer duimen
van de kruin tot de kin –
en ook het schetsen van
modellen, mits aangekleed!
want Abraham en andere leden zagen
(Rubens was zijn tijd vooruit
met zijn wulpse wijvenlijven)
niets in te dure, naakte 'vrouwsmodellen'
temidden van het pure landschap:
daar hoorden herders en vissers
melkbussen, vrouwen met manden
een dronken man met bontmuts
bejaarden, lezend in den Bijbel

er werd, ook toen, heel wat afvergaderd
en besproken
Lebret wilde een ezel schetsen
(schapen had hij al genoeg geschapen)
geen houten, maar een levend model
na rijp beraad en het tellen der centen
werd de viervoeter voor vier gulden
op kosten van het genootschap gehuurd
het modeldier mocht naar binnen
ook naakte mannen waren sinds
achttienhonderdzestien geen probleem
zonder paard of ezel stonden, zaten
of hangen zij verleidelijk in een stoel
en ach, de vrouwen mochten pas
vijftig jaar later toetreden
tot het begeerde genootschap
eeuwen van gezapigheid en creativiteit

vallen en opstaan, pieken en dalen
(niet te verwarren met Anton Pieck en
Jacob en Henk van Dalen)
de muren scheuren, de daken lekken
schetsen worden onbedoeld tot aquarellen
Pictura verhuist naar de Blauwpoort
de Berckenpoort, het Roode Hert
om terug te keren naar Oostenrijk
het pand op de Voorstraat, inmiddels
monument van de gemeente

de tekenlessen aan welgestelde kinderen
vereeuwigd door Abraham van Strij
de bouwkunde en kunstbeschouwingen
het uitreiken van prijspenningen
ordonnantie-avonden
later, ook het cabaret de Pepper
waar poppenspeler en beeldend kunstenaar
Lou Ten Bosch de spil van was
theater in de gewelfde kelders
dat alles behoort tot het verleden

nu beperkt men zich niet meer
tot enkel tekenen en schilderen:
bewegende installaties, dans, film
performances, laten zich bewonderen
de concentratie blijft hard nodig
een hond kan blaffen, de trap kan kraken
creëren blijft het motto

ja, Pictura, schilderij, in het Lingua Latina
ontwikkelde zich door de eeuwen heen
in de ateliers werd en wordt gewerkt
overlegd, de meningen van de leden
lopen uiteen, over exposities
de laatste penning, want
alles heeft een keerzijde
(zoals Geerten weet)
consensus wordt bereikt

die penning met Abrahams tekenles
wordt uitgereikt door een nazaat
van moeder Doortje van Strij, meestal zus
geheten
en vader Arie van 't Hoff
hun schilderswinkel A. Van Strij en Zonen
heeft in Dordrecht op de Varkenmarkt
meer dan twee eeuwen dienst gedaan

Abraham en Jacob, Schotel
Schouman, Sluijters, Veth
namen, te veel om op te noemen
(een behangrol is te kort)
behoren nu tot het Picturiaanse
verleden en leven voort in het nu

vandaag dus Jubelredes
vanwege de vruchtbare samenwerking
met de Dordtse musea

de broeders zijn hier

De penning is verkrijgbaar in de winkel van het
Dordrechts Museum, Pictura-leden krijgen korting.

Route de la Petite Forêt in noordelijke en zuidelijke richting / Frans van Lent: De Verplaatsing 11.05-16.06.2024

PROGRAMMA PICTURA/250 JAAR

iedere laatste
dinsdag maand FILMTHEATER DE WITT / PICTURA PICTURES
Filmprogramma over de kunstpraktijk en de kunstenaar. dewittdordrecht.nl

25.02-01.09 DORDRECHTS MUSEUM / De gebroeders van Strij, Van schets tot schilderij
Tekeningen en schilderijen van Abraham (1753-1826) en Jacob (1756-1815) van Strij, vormen de kern van een overzicht van niet eerder getoonde werken van leden van Pictura. dordrechtmuseum.nl

13.03-31.10 DORDTS PATRICIËRSHUIS / PICTURA IN THE PICTURE
Het Dordts Patriciërshuis exposeert haar fraaiste schilderijen en tekeningen van Dordtse meesters die omstreeks 1800 allen lid waren van Pictura. Vanaf april is er ook werk van hedendaagse Picturianen te zien. dordtspatriciershuis.nl

11.05-16.06 PICTURA / DE VERPLAATSING / Frans van Lent, winnaar PicturaPrijs 2022
5 x ingericht: elke week richt Van Lent zijn tentoonstelling opnieuw in, elke dag is hij aanwezig. **5 x een gast:** elke week neemt een kunstenaar (Manuela Macco, Marnik Neven, Andrew McNiven, Marita Bullmann, John G. Boehme) de reis van huis naar Pictura als uitgangspunt. pictura.nl

22.06-14.07 PICTURA / TEKENEN OF GETEKEND WORDEN
Voor iedereen: tekenen in de zalen en daar buiten. pictura.nl

02.09-15.09 PICTURA / EXPERIMENTELE PROJECTWEEKEN-EDITIE 8 / i.s.m. KunstKerk

28.09-03.11 PICTURA & STAD / BINNEN- & BUITENSALON DER LEDEN
De traditionele ledententoonstelling is dit jaar zowel in Pictura als in etalages en woonhuizen in de stad te zien. Op 12/13 en 26/27 oktober zijn er vanuit Pictura wandelroutes langs de locaties in de binnenstad. pictura.nl

OKTOBER **01 oktober** / 250e verjaardag **oprichting PICTURA in 1774**
vlaggenproject / wapperende vlaggen van 30 kunstenaars in de straat
première 'Tradities en Ambities, een oneigentijds model'
documentaire over Pictura van Jeanne van der Horst en Annemarie Strijbosch

16.11-22.12 PICTURA / HOW TO END / curator: Frans van Lent
Grote Zaal 'Het is eenvoudig, aantrekkelijk en spannend om aan een werk te beginnen. Een werk beëindigen is een andere zaak. Met het einde positioneer je het werk. Het werk wordt publiek.' Kris Limbach, Pim Palsgraaf, Kamila Wolszczak, Peter Terrin, Diana Roig, Josué Amador

Derde Zaal I AM NOT YOUR ENEMY, I AM NOT YOUR FRIEND / Wim van Broekhoven

OPROEP JUBILEUMBOEK PICTURA IN 250 FOTO'S
Voor het jubileumboek (dat in 2025 zal verschijnen) willen we putten uit foto's van veel verschillende fotografen. Heeft u bij bovenstaande activiteiten interessante, grappige, bijzondere foto's gemaakt, mail die dan o.v.v. 'jubileumboek' naar info@pictura.nl en maak kans op een plek in dit document.

optie 1: schrijf hier uw klacht, knip uit, vouw klein op en stop deze in de vloer
optie 2: snijd het kleine kader uit en gebruik het gat om je compositie te bepalen
optie 3: gebruik de lege ruimte voor een persoonlijke lofrede op Pictura

---

COLOFON/

PICTURA/BLAD is een uitgave van Teekengenootschap Pictura

Aan deze uitgave werkten mee: de deelnemers en fotografen van Escaleren, Jannes Linders, Saskia Lensink, Henk Dicke, Hanneke Kijlstra, Robert Jan van 't Hoff, Ton Kraayeveld, Aalt van de Clind, Dirk Paesmans, Geerten Ten Bosch, Jodi Broekman, Sancho de Freijtas en Marleen Oud

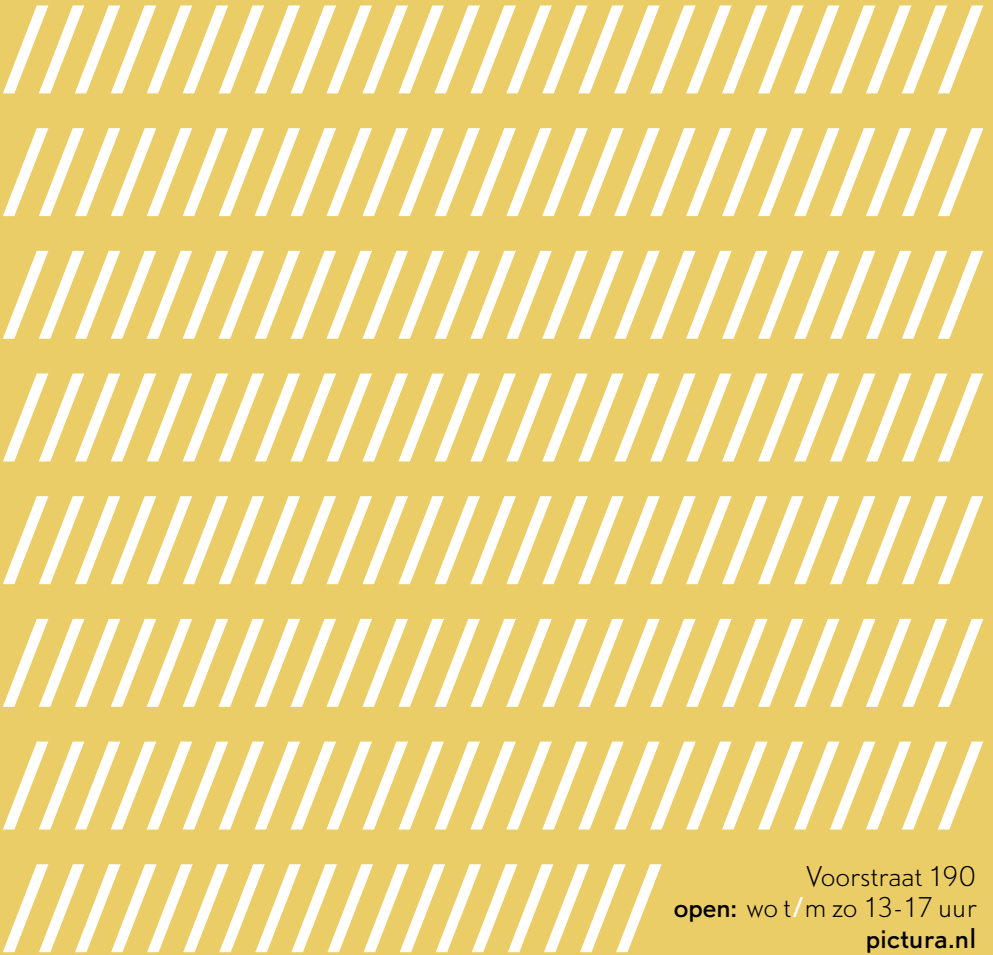
PICTURA/BLAD is gratis voor leden. Word lid → neem contact op via: info@pictura.nl

ontwerp: niet vouwen a.u.b. / letters: Serious sans (ogentroost.eu) & Nobel

Het jubileumprogramma wordt mede mogelijk gemaakt door: Cultuurfonds, gemeente Dordrecht, gemeente Zwijndrecht, gemeente Papendrecht, Mediafonds Zuid-Holland, The Lancey & de la Hanty Foundation en Sluyterman van Loo.

PICTURA /

PODIUM HEDENDAAGSE KUNST

Voorstraat 190
open: wo t/m zo 13-17 uur
pictura.nl